

ПРИДЕСНЯНСЬКА КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

УПЕВНЕНІСТЬ ДРУГОГО КРОКУ

Переді мною — нова книга чернігівського прозаїка Михайла Руденка. Називається вона: «Тільки ти». А вийшла у Києві на проектно-видавничому колективному підприємстві «Укртиппроєкт» накладом 500 примірників. Коротка анотація знайомить нас з автором: «Лікар за фахом, він зарекомендував себе вдумливим, спостережливим оповідачем, який уміє художньо аналізувати вчинки, події, факти, проникати в глибини людської психології, знаходити раптові повороти у, здавалося б, звичайних життєвих ситуаціях. Автор порушує животрепетні морально-етичні проблеми, які завжди важливі і актуальні, веде читача в лабіринти кохання. Твори Михайла Руденка несуть елементи інтриги, адже справді, у житті буває багато несподіванок, «творцями» яких виступають переважно жінки».

Як і у всякій анотації, у цій теж є трохи піднесеного рекламного духу, грайливості. А якщо це відкинути, все інше — правда.

Це потвердила і презентація книги, що відбулася цими днями у Красилівській середній школі Козелецького району. Чому саме там? А тому, що Михайло Руденко багато років працював у Красилівці лікарем разом зі своєю дружиною Людмилою Василівною.

Ось тому й вдивлялися пильно десятки пар очей, сяючих і подивованих, у невисокого міцного чоловіка з парубоцьким чубом, що спадав на світле чоло. Деякі люди старшого віку готові були злетіти зі своїх місць, аби опинитися поряд з ним. І це зрозуміло: про них написано у книгах Михайла Руденка, а декотрі стали навіть прототипами його оповідань.

Он, скраю, у третьому ряду сидить Олександр Андрійович Куліш, учитель праці. Як ніколи, він схвилюваний. Ще б пак! В одному з оповідань першої книги «Ліки для двох» кілька абзаців сказано про нього. Смертельно захворів хлопчик. Глупа ніч. Біля дитини батьки й лікар. Треба негайно везти хворого до обласного центру. Де взяти машину? Лікар звернувся до голови місцевого колгоспу Бідовця. Той цинічно відповів: «А ти не міг би подзвонити ще пізніше?» — і поклав трубку. Відмовився допомогти й парторг. Ось тоді й порадили потурбувати сільського умільця, механіка, який, нарешті, дав машину. Хлопчика вдалося врятувати. І не випадково усміхається доброю усмішкою Олександр Андрійович, не випадково йому аплодують.

Хоч цього разу мова більше йшла про книгу Михайла Руденка «Тільки ти», згадувалася і перша, бо чимало сюжетів, деталей, характерів почерпнув письменник із сільського життя.

Про це говорили вчителі Валентина Олексіївна Павленко, Наталка Олексіївна Вертелецька, директор школи Ніна Петрівна Бойко.

Чим же захоплюють твори Михайла Руденка?

По-перше, правдивістю характерів, щирістю розповіді, актуальністю проблем. І то однаково — йдеться про минуле чи про сьогодення.

На презентації книги «Тільки ти» розмова здебільше точилася про оповідання з другого та третього розділів збірки. І це закономірно. Аудиторія ж збиралася майже повністю учнівська. Згадувалися оповідання «Хліб від зайця», «Лаврійон», «Вулиця мого дитинства», «Митрові яблука», «Німецька вівчарка», «Башкир», «Страх», «Ще раз про хліб». Хоч написано в них про далеке воєнне і повоєнне дитинство, хоч здавалося б, все це оповито мороком забуття, діти з інтересом читали ці твори. Особливо сподобалося багатьом оповіданнячко, точніше — шкiц «Хліб від зайця». «Ми з сестрою нетерпляче чатували на неї (матір — С. Реп'ях), значчи, що винагородою нам буде жаданий дарунок — хліб від зайця, — пише Михайло Руденко. — «Той хліб був настояний на літньому сонці, свіжому вітрі, на ароматі польових трав, які надавали хлібу неповторного запаху і смаку». Сьогоднішні діти, які вміють орієнтуватися в ласощах, теж ставляться до «хліба від зайця» з такою ж пошаною. Тільки, звичайно, не порівняти нових часів з тими. Запам'яталися читачам гаряча, розвариста картопля Лаврійона, запашні Митрофанові яблука, кользяна олія, подарова тіткою Віркою.

До глибини душі зворушує оповідання «Гапка і Альошин», в якому розповідається про селянку Гапку, котра, окрім злиднів, нічого не мала, і податкового агента-інспектора Альошина. Зіткнулися два твердокам'яних характери — жорстокий і прискіпливий Альошин і не менш жорстока та непоступлива Гапка. Незважаючи на те, що Альошин мав підтримку в особі міліціонера, йому не вдалося поставити на коліна селянку.

Правдиво і переконливо показав письменник страхіття війни, тяжку роботу колгоспників за «дурнодні», неспроможність навіть за найскладніших умов та обставин вбити в людях душевну красу, доброту, щирість.

Підкреслювалося: Михайло Руденко вміло використовує описи природи, блискуче володіє діалогом, кількома яскравими мазками може змалювати портрет персонажа. Потверджують це оповідання «Відвідини», «Старша дочка», «Дисципліна» та інші.

Сюжети творів Руденка не «закручені», не завуальовані вигадливими зигзагами, але вони завжди пружні, гострі і драматичні. Це стосується передовсім оповідань «Відлюбив», «Навіжена», «Тільки ти», «Радіограма».

Вже в першій книжці «Ліки для двох» письменник показав себе тонким знавцем психології. Він майстерно і глибоко простежує часом ледь помітні зміни в настроях персонажів, водночас чітко аналізує порухи душі, вдало розставляючи акценти на причинах тих чи інших вчинків героїв. Проте він не відкидає так званих підсвідомих акцій у поведінці персонажів, адже справді не все в житті можна пояснити. Та чи й треба це робити?

Михайло Руденко ніби запрошує читача до роздумів, до прагнення самому особисто домалювати фінал певних епізодів чи й в цілому творів. І це добре. Бо що то за оповідання, коли там все від початку до кінця ясно і зрозуміло?

Нерідко персонажі Михайла Руденка сперечаються на політичні теми. Авторіві вдалося уникнути нудних і одноманітних сентенцій. Коли навіть герої перестають фехтувати на гострих проблемах доби, читачеві хочеться подумати, хто ж із них має рацію, кого йому підтримати.

В будь-який час існує свій погляд на матеріальні та моральні цінності. Нині ж, у перехідну добу, цей погляд набуває значних деформацій. Знецінюється справжнє і зростає у вартості фальшиве, минуше. На цю тему ведуть розмову без п'яти хвилин генерал і його донька: «Ще тоді, коли одяг лейтенантський китель, я знав, що стану генералом. Заради цього відмовився від цивільної кар'єри. Ти ж пам'ятаєш, я закінчив цивільний вуз. І з мене вийшов би непоганий лікар, а можливо, навіть науковець. А мені запропонували військову службу, і я пішов, бо був упевнений, що колись стану генералом. Скільки разів мені довелося об'їздити країну уздовж і впоперек, аби, зрештою, осісти в столиці. І ось тепер — генеральний штаб, засекречена лабораторія, у якій я завтра єдиний господар. І все це коту під хвіст? Ні, дорогенька, я так не зможу! Не зможу зрадити своєї мрії!!!

— Ой, тату! Мріяти треба у вісімнадцять. У тридцять — потрібно будувати життя за розрахунком, а в п'ятдесят...

— Що в п'ятдесят? Закінчуй думку... У п'ятдесят брати простирадло та білі капці і — на цвинтар?..

— Тату, ти завжди все перекручуєш, — сказала Тая примирливо.

— Ні! Це ви накрутили такого, що й сам дідько не розбере, — відповів батько.

— Виходить, заради своєї перезрілої мрії ти ладен погубити наше щастя? — запитала Тая.

— Щастя потрібно будувати самим, — кинув у відповідь Олексій.

— А ми самі й будемо. Тільки так вийшло, що твоя запізніла мрія стала нам поперек горла. Ось ми тебе й просимо, щоб ти звільнив нам дорогу. В ім'я нашого великого майбутнього.

— В ім'я нашого великого майбутнього? — перекривив він доньку. — Ти певна, що воно у вас справді велике?

— Певна, якщо ти нам не зашкодиш! Я ж казала, що вже сьогодні ми отримуємо щомісяця тисячу доларів. А будемо отримувати двітри-чотири... Розумієш?.. Ми можемо заробити десятки тисяч!..

— Ой, доню! Не в грошах щастя... — Олексій вже стомився від суперечки і ладен був здатися.

— В грошах, тату, і тільки в грошах. А якщо не в грошах, то у великих грошах. За гроші можна купити все...

— Щастя не купиш, — заперечив батько».

Цей майстерний діалог засвідчує і рівень письма Михайла Руденка і полемічність багатьох його творів, яка змушує читача думати, вирішувати, перебувати у стані неспокою.

Хвилює розлоге оповідання «Хто жінку збагне?», яке дало назву першому розділу. В такт руху мікроавтобуса, що їхав з обласного до районного центру, розмірковує над перипетіями свого життя рентгенолог Петро Петрович. Левову частку цих роздумів займають його стосунки з медсестрою Мариною. Вони то бурхають водоспадом, то дзюрчать струмочком, а то й взагалі вкриваються кригою, ці стосунки, але завжди десь глибоко, під сподом, відчувається їх неперебутність. Письменникові вдалося тонко передати нюанси почуттів, напівтони, натяки, непевність і раптовий вибух прихованих бажань.

Скажемо, що давно, а надто зараз, відчувається в літературі дефіцит на твори про кохання, взаємини між чоловіками й жінками. Книга «Тільки ти» до певної міри заповнює цей дефіцит, і цим створює додатковий приплив читачького інтересу.

На закінчення слід відзначити, що письменник глибоко відчував відповідальність за свій другий крок на шляху красного письменства і зробив його впевнено, твердо.

Станіслав РЕП'ЯХ.